Posamezni izvod 40 grošev, mesečna naročnina 2 šilinga.

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

9. aprila 1943

je bilo 13 najboljših sinov in hčera slovenskega naroda na Koroškem obsojenih na smrt.

Večna slava nepozabnim junakom!

LETNIK VI | CELOVEC, V SOBOTO, 7. IV. 1951 | ŠTEV. 25 (394)

Vedno višje cene

Ko je bila lansko leto meseca septembra sklenjena četrta tako imenovana pogodba o cenah in mezdah, je dobil posamezni delojemalec povišano plačo za 100 šilingov oziroma za 10 odstotkov mesečne plače. Seveda to samo na papirju, ker je moral od teh 100 šinligov plačati že spet četrtino za razne davke, socialno zavarovanje in podobno. Ostalih nekaj nad 70 šilingov je prvotno pomenilo vsaj zasilno izenačenje zaslužka na eni in izdatki za življenjske potrebščine na drugi strani.

Kmalu po tej pogodbi pa se je pokazalo, da tudi s četrtim takim povišanjem ni bilo pomagano delovnemu ljudstvu, ker so hkrati z višjimi plačami naraščale in še naraščajo cene vsakršnemu blagu. Komaj da se je delavec oddahnil, ko je prejel višjo plačo, ga je žena-gospodinja poučila o tem, da z dosedanjim denarjem v gospodinjstvu nikakor ne more več izhajati. Skupno sta ugotovila, da jima prej ko slej primanjkuje na vseh koncih in krajih in da se v bistvu ničesar ni izboljšalo, nasprotno le še poslabšalo.

Zato so delavci po raznih obratih kmalu spet začeli staviti svoje upravičene zahteve po zvišanju zaslužkov in ker so imeli le včasih in še takrat samo neznatne uspehe, je v teku mesecev nastala splošna potreba po pravični rešitvi tega vprašanja. Na neštetih sestankih in zborovanjih so delavci vedno glasneje zahtevali in zahtevajo še naprej, da končno omogočijo tudi njim človeka vredno življenje. Na vasi, v mestu, na ulici, v gostilni ali trgovini, povsod se pogovarjajo o nezdravem razmerju med zaslužkom in cenami, vsepovsod postaja aktualno vprašanje, zakaj je podjetnikom in trgovcem še vedno omogočeno, da si na račun delavca — potrošnika kopičijo visoke dobičke, zakaj iz dneva v dan lahko navijajo cene tistemu blagu, ki ga delovni človek neobhodno potrebuje za svoje življenje, zakaj ne bi razne gospodarske težkoče premostili enkrat na račun tistih, ki so si doslej vedno le kopičili težke denarje, tistih, ki so doslej brez usmiljenja izkoriščali in izžemali delavstvo.

Vedno večje postaja ogorčenje med ljudstvom, posebno še v zadnjem času, ko smo priča pravemu plazu zvišanih cen. Saj skoraj dnevno slišimo, da se je podražilo to in ono, da je ena stvar stala včeraj še 50 šilingov, medtem ko moramo danes plačati za isto blago že 60 ali celo 70 šilingov.

Brez da bi bile delavcem povišane plače, kar bi bilo že zdavnaj spet potrebno, so se v zadnjih mesecih počasi toda vztrajno dvigale cene živil, obleke, obutve in drugih potrebščin, trenutno pa se v politiki cen dogajajo stvari, ki ogorčenje delovnega človeka samo še večajo. Ni nobenega dvoma, da so razna prometna sredstva v prvi vrsti potrebna za delavca, ki se dnevno vozi na delo in od tam k družini domov. In prav tukaj se mnogo govori o nadaljnjem zvišanju tarifov: železnica naj bi postala dražja, v mestih hočejo dvigniti vozne cene pri cestnih železnicah.

Nikakor pa to še ni vse; poleg prejšnje podražitve in stalnega navijanja cen so nas 1. aprila presenečili z dokaj čudno in nikakor razveseljivo aprilsko šalo. S tem datumom se je namreč znatno podražil premog, cene pri železnicah so poskočile za okoli 25 odstotkov. Kaj to pomeni, bomo občutili kaj kmalu v polnem obsegu, saj bodo s to podražitvijo prizadete poleg vsega drugega tudi potrebščine v gospodinjstvu. Da bo zadeva bolj popolna, napoveduje gospodarska obveščevalna služba še nadalje zvišanje cen pri železnini za 3 odstotke, skupno torej za okoli 30 odstotkov. Zato je ugotovitev omenjene službe popolnoma pravilna, ko pravi: Kaj pomeni to zvišanje za splošni razvoj cen z ozirom na vlogo, ki jo igra železo v celotni industriji in vsem gospodarstvu, izračunamo že lahko zdaj.

Povišanje cen pa so sklenili tudi pri papirju in sicer „samo" za 25 odstotkov. Nujna posledica podražitve papirja bodo seveda višje cene tudi pri časopisih in knjigah, čeprav so bile te že doslej na težko dosegljivi višini.

Kaj pomenijo ob takih skokih cen malenkostna povišanja zaslužkov, ki so si jih delavci v posameznih obratih priborili s težko in vztrajno borbo, ve najbolje tisti, ki mora vsak šiling obrniti dvakrat, predno ga izda za nujno potrebno stvar. Zato bi bil že skrajni čas, da bi odgovorni ljudje v avstrijskem gospodarstvu končno uvideli potrebo in pravično rešili vprašanje cen in mezd, ki je za delovnega človeka življenjskega pomena. Da pa bi se položaj delavstva dejansko izboljšal, je treba vzeti tistim, ki se jim je doslej le dajalo.

Naše gledanje!

V zvezi s prezidentskimi volitvami je v koroškem dnevnem časopisju v teku nestvarna polemika, ki nikakor ne kaže razumevanja in iskrene volje pravično razmotrivati o perečem vprašanju enakopravnosti slovenskega ljudstva na Koroškem. Smatramo, da ta in podobna polemika ne more služiti niti pomiritvi med obema narodoma na Koroškem niti prizadevanjem za zbližanje med sosednima državama niti ne stvar miru v tem delu sveta.

Demokratična fronta delovnega ljudstva je do vseh teh vprašanj že jasno spregovorila v svojem programu in bo konkretno opozorila javnost na vsa stranpota, na katera zahajajo prevroči diskutanti.

Celovec, dne 6. aprila 1951.

Demokratična fronta delovnega ljudstva

Japonska v glavnem zadovoljna

Odmevi s strani japonske vlade na vsebino ameriškega načrta za japonsko mirovno pogodbo, o katerem smo poročali v zadnji številki, kažejo, da je Japonska v glavnem zadovoljna s temi predlogi. Posebna zadovoljnost vlada na Japonskem zaradi tega, ker ji bo priznana svoboda zunanje trgovine in ne bodo omejili japonskih industrij, zlasti ladjedelniških.

Manj zadovoljne se kažejo Japonci glede nameravane omejitve suverenosti na 4 glavne otoke in da načrt pogodbe ne reši vprašanja reparacij. O tem je zapisal japonski list „Mainichi" med drugim naslednje: Ni dvoma, da smo mogli kaj takega pričakovati v trenutku kapitulacije, vendar upamo, da bodo sprejeli popravka v skladu z željami domačih ljudstev na otokih blizu Japonske. To niso naše ozemeljske zahteve, temveč globoke želje ljudstev, ki so etnično in zgodovinsko povezana z Japonsko.

V ameriškem zunanjem ministrstvu so v zvezi z japonskim vprašanjem izjavili, da bodo ameriške čete ostale na Japonskem vsedotlej, da bo Japonska oborožena. Ne bodo pa to več zasedbene čete, marveč varnostne čete, ki bodo imele nalogo, da preprečijo grožnje v Aziji.

Japonska bi se pozneje pridružila tudi tihomorskemu paktu, ki ga pripravljajo v ameriškem zunanjem ministrstvu. Ta obrambni pakt naj bi bil podoben že obstoječemu atlantskemu paktu, sodelovale pa bi v njem Združene države Amerike, Avstralija, Nova Zelandija, Filipini in, če bi bilo mogoče oziroma potrebno, tudi druge države tega področja.

ZVEZA SLOVENSKIH IZSELJENCEV
Celovec, Salmstrasse 6.

Vabilo

Vabimo Vas na redni letni občni zbor Zveze slovenskih izseljencev, ki bo na obletnico naše izselitve, v soboto, dne 14. aprila 1951 ob 9. uri dopoldne v gostilni Roth v Celovcu z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev in pozdrav.
2. Komemoracija.
3. Poročilo o delu Zveze slovenskih izseljencev in o njenih naporih za dokončno popravo škode.
4. Volitve.
5. Slučajnosti.

Vsak izseljenec naj se zaveda, da je to naš praznik! V očigled naporov Zveze za koristi izseljencev je dolžnost vsakega, da pride.

Milka Wieser, l. r.
Tajnik.

Vinko Gröblacher, l. r.
Predsednik.

Danska varčuje

Tudi na Danskem se bojijo inflacije in zato že dalj časa razpravljajo o ukrepih, kako bi jo preprečili. Največje težave so nastale v razvoju cen, ker so se cene uvoženega blaga znatno dvignile, medtem ko so ostale cene izvoznega blaga v glavnem nespremenjene. Zdaj so se sporazumeli, da bodo uvoz letno zmanjšali za 28 milijonov angleških funtov, nadalje nameravajo uvesti obvezno varčevanje za vse državljane, ki imajo dohodke nad določenim zneskom, in končno mislijo povečati davek za nekatere potrošne predmete, v prvi vrsti na alkoholne pijače in bencin.

Vojaška pomoč ZDA

Iz poročila, ki ga je podal direktor gospodarske mobilizacije Wilson Trumanu, je razvidno, da so poslale ZDA v zadnjih 12 mesecih raznim državam milijon ton vojaškega materiala. Nadalje je iz tega poročila razvidno, kako visoke vsote porabijo v ZDA za oborožitev. Mesečno znašajo ti izdatki zdaj „samo" 2 milijarde dolarjev, pozneje pa se bodo zvišali na 3 do 4 milijarde mesečno.

Zamotan položaj v Iranu

Odkar je iranski parlament sklenil podržavljenje petrolejskih vrelcev, je v tej deželi nastal zamotan položaj, ki je imel za posledico tudi umor ministrskega predsednika Razmare. Širom države se je začelo širiti stavkovno gibanje, ki je zajelo tudi že mizarske delavnice in železarne družbe „Anglo-Iranian Oil Company". Parlament, ki je zaradi tega sklical izredno sejo, da bi razpravljal o zahtevi, naj se odobri razglasitev obsednega stanja v nekaterih južnih pokrajinah in v Teheranu, je moral to sejo preložiti, ker ni bilo mogoče doseči zakonitega števila poslancev.

V parlamentarnih krogih so tudi mnenja, da se vlada ne bo mogla vzdržati na oblasti zaradi težkoč, ki so nastale v zadnjih tednih, poleg tega pa doslej še ni mogla dobiti zaupnice parlamenta.

Taki dogodki so seveda razburili tudi države, ki so zainteresirane na razvoju v tem delu sveta. Posebne skrbi si dela glede položaja v Iranu Velika Britanija, saj ima tam svoje velike petrolejske družbe in druge gospodarske vire. Zato tudi ni nič čudnega, da je poslala v iranske teritorialne vode svoje vojno brodovje. List „Dad" je namreč zapisal, da je iz Bahreina in Adena odpotovalo šest britanskih rušilnic in tri križarke v Abadan ob iranski obali, v Basoro pa da so poslali divizijo škotskoh mornariških strelcev.

Da pa se za razvoj v Iranu zanima tudi Sovjetska zveza, dokazuje že dejstvo, da je bil prav v tem času imenovan bivši poveljnik sovjetskega glavnega štaba general Štemenko za vrhovnega poveljnika sovjetskih sil za srednjo Azijo, torej tudi za čete ob sovjetsko-iranski meji.

Prav tako kažejo na veliko zaskrbljenost zaradi Irana tudi angleško-ameriška posvetovanja o Srednjem vzhodu, ki so se začela pred dnevi v Londonu. Opazovalci pravijo, da so ti razgovori izredne važnosti za bodočnost britanske politike v tem delu sveta. Na njih sodeluje tudi ameriški podtajnik Mac Ghee, ki je pred prihodom v London proučeval razmere v Iranu in Egiptu ter bo zaradi tega najlažje poročal o nastalem položaju.

Tel Aviv. — Izraelska vlada je prosila ZDA za podporo 150 milijonov dolarjev, da bi krila stroške za vselitev Židov v Izrael in za njihovo izselitev iz dežele. Pričakujejo, da bo parlament podprl pobudo.

Glas iz ljudstva

Uredništvo našega lista dobiva vedno bolj pogosto iz raznih krajev dopise, v katerih prihaja do izraza mnenje naših ljudi o nalogah slovenskega tiska. Tudi iz Brnce smo prejeli zelo obširno pismo, ki sicer ni namenjeno javnosti. Ker pa vsebuje mnogo tehtnih in trezniih pogledov, si dovoljujemo objaviti iz njega nekaj najpoglavitnejših misli:

Ves čas odkar izhaja Slovenski vestnik, sem njegov naročnik. Ne morem se pohvaliti, da me popolnoma zadovoljuje. Zdi se mi, da je premalo živo povezan z dnevnim življenjem in skrbmi kmetov in delavcev in da se še premalo peča z vprašanji, ki nas tarejo vsepovsod. Vendar pa ga rad berem, ker se v splošnem odločno zastavi za pravice našega ljudstva. V današnji poplavi najrazličnejše politične propagande se odlikuje s svojo doslednostjo, s katero objasnjuje svojim bralcem mnogokrat zapleteni razvoj doma in po svetu. Posebno ga cenim, ker se upa vedno in povsod pogledati resnici v oči. Tudi tedaj, če je ta resnica bridka, neprijetna, včasih tudi težko dojemljiva.

Svet se spreminja. Marsikaj, kar je do včeraj kazalo lepo lice, se je danes razgalilo z grdimi dejanja. Prav je, da Vestnik tega svojim bralcem ne zamolči in da odkriva in šiba grdobijo, hinavstvo in zlobo povsod, kjer se pojavi. V prvi vrsti pa tam, kjer se skriva za lepimi besedami in gesli, ki se jih poslužujejo volkovi v ovčjem kožuhu, da bi zavedli in preslepili ljudstvo, da jih ne bi prehitro prepoznalo.

Čeprav sem z vašim listom v splošnem zadovoljen, vam pa naravnost povem, da berem tudi druge. Štejem se med tiste, ki radi slišijo tudi drugo plat zvona. Mislim, da to ni nobena pregreha. V moji soseščini je pač tako, da sprejema mnogo ljudi, ki so naročniki Vestnika, tudi Naš tednik. Nekateri ga celo bolj obrajtajo. Tudi meni se je nekaj časa zdelo, da je marsikaj, kar napiše, kar v redu. Vselej kadar se je zavzemal za enakopravnost koroških Slovencev, sem si mislil: Dobro je to, če se bosta dva slovenska lista vztrajno potegovala za naše pravice, bo več zaleglo in si jih bomo prej priborili.

Nekaj pa mi pri Tedniku nikdar ni šlo prav v glavo. Da se je namreč vedno spet spozabljal s pikrimi in dostikrat prav hudobnimi izrazi proti naši matični državi Jugoslaviji. Dejal sem si: tu pa nekaj ni v redu. Resnično slovenski list vendar ne more pljuvati na to, kar so si jugoslovanski narodi priborili s tolikimi žrtvami in kar nam je prav tako sveto, saj smo z njimi vred trpeli in krvaveli, da bi se rešili suženjstva. Nova Jugoslavija je za razliko od stare že v teh par letih njenega obstoja jasno z dejanji izpričala, da se koroški Slovenci lahko zanesemo na njeno pomoč v borbi za naše pravice. Kazati slovenskim ljudem to močno oporo v popačeni, neresnični in iznakaženi luči, pomeni vendar trgati naše ljudstvo od matičnega debla. To pa vendar ne more koristiti nam, temveč samo tistim, ki bi nas radi osamili, da bi nam lažje odrekali pravico do enakopravnosti.

Včasih sem mislil, da je urednik Našega tednika samo premalo pazljiv in da ne utegne vse dobro prebrati, preden da kaj v tisk. V zadnjem času pa izgleda, da sem se motil in da tiči za vsem tem škodljiv namen.

Z lastnimi ušesi sem svojčas slišal, ko je dr. Tischler javno dejal: naj bo Jugoslavija taka ali drugačna, brez nje smo koroški Slovenci zgubljeni. Te dni pa sem ves zaprepaščen bral v Tedniku, kaj je isti g. dr. Tischler govoril na letnem zboru njegove organizacije.

Zdi se mi, da je premalo, le v besedah poudarjati, da smo živ del slovenskega naroda, istočasno pa odklanjati in blatiti vse, kar si naš matični narod v svoji lastni ljudski republiki ustvarja z najtežjimi žrtvami ter vse to zlobno označiti kot „politični veter". Po moji presoji je politični veter to, če nekdo, ki bi si rad pridobil zaupanje ljudstva, govori danes tako kakor si ljudstvo želi, jutri pa, ko misli, da je napravil že dosti zmede, čisto drugače. Kdor se drzne imenovati junaško in požrtvovalno borbo jugoslovanskih narodov zoper kominformski naval laži, klevet in zmerjanj „politični veter", temu ne pristoji, da bi kogar koli prepričeval, da smo koroški Slovenci živ del slovenskega naroda.

Kljub razočaranju Tednika ne bom odpovedal. Še ga bom bral, da bom lahko primerjal in ocenil, kdo dejansko želi našemu ljudstvu dobro. Gotovo ne list, ki se v nekaterih člankih zadnji čas ne razlikuje več dosti od nesramnega pisanja Slovenskega borca, ki mi ga vsiljujejo zastonj, čeprav sem ga že večkrat odklonil.

Na svetu je pač tako, da moraš spoznati vsako stvar z vseh strani, ker le tako je mogoče razlikovati, kaj je dobro in kaj je slabo. In isto velja seveda tudi za pisanje posameznih listov; samo potem lahko spoznaš, kateri hodi pravo pot, ko slišiš in trezno presodiš mnenja vseh.

Ferlitsch preklicuje

Takoj ko je glasilo koroških socialistov „Die Neue Zeit", po katerem smo tudi mi povzeli tozadevni članek in ga objavili v zadnji številki, priobčilo izvlečke iz volivnega govora, ki ga je imel namestnik deželnega glavarja Ferlitsch v Strassburgu v Krški dolini, se je oglasila ÖVP-jevska „Volkszeitung" in skušala prepričati svoje čitatelje o neresničnosti navedb v NZ. Tudi g. Ferlitsch sam se je oglasil in povedal preko ÖVP-jevske tiskovne službe, da v „sovražni objavi marksistov niti besede ni res".

Ker pa je stvar vsekakor treba vzeti resno, je urad zveznega kanclerja uvedel uradno preiskavo govora, ki ga je imel g. Ferlitsch na predvečer volitev v Strassburgu.

Škodljiva predvolilna zaletelost

Pod tem naslovom prinaša „Ljudska pravica" članek, v katerem piše o predvolivni propagandi za volitve avstrijskega zveznega prezidenta in pravi, da je zašla predvolivna gorečnost na Koroškem dober korak predaleč. „Zašla je na področje — je rečeno v članku —, do katerega naš narod ni in ne more biti ravnodušen. Poročila nekaterih koroških listov, posebno pa še „Volkszeitung", kažejo namreč, da bi radi najbolj razgreti duhovi koroške Ljudske stranke kovali volivni kapital tudi s ščuvanjem proti koroškim Slovencem oziroma s prilivanjem olja na ogenj šovinistične gonje proti dvojezičnim šolam. Hkrati pa kažejo ti članki, da bi radi nekateri prenapeteži krepili svoje volivne postojanke tudi z netenjem nestrpnosti proti sosedni Jugoslaviji."

Nato pravi „Ljudska pravica", da se je to začelo takrat, ko so koroški Slovenci združeni v DF sklenili podpreti kandidaturo generala Körnerja in da je povsem nerazumljivo, neumestno in škodljivo, da objavlja Volkszeitung od tega dne dalje serijo člankov o dozdevnem „tesnem" in „podzemeljskem" delovanju, da na široko poroča o dozdevnem „paktu" in „aliansi" na način, ki napravi vtis, da hoče svojemu tekmecu podtakniti kot posebno breme sodelovanje z ljudmi, ki naj bi bili najnevarnejši Koroški, Avstriji in človeški družbi sploh, ki naj bi bili tako rekoč nevredni imena ljudje (s temi so mišljeni koroški Slovenci, združeni v DF — op. uredn.). Predvolivni boj, v katerem glasilo ÖVP za Koroško izrecno uporablja kot psovko za slovensko koroško ljudstvo izraz „komunistično ljudstvo", boj, v katerem brani gonjo nacistične VdU proti dvojezičnim šolam, še zdaleč ni tak, da bi pomagal pravilno urediti razmere na Koroškem. Ta predvolivna vnema je zgolj lov za glasovi tistih patriotov dvomljive vrednosti, katerih življenjski cilj je hujskati proti koroškim Slovencem. Ta predvolivna gorečnost samo neti nizkotne šovinistične strasti in koristi samo tistim, ki bi radi spremenili Slovensko Koroško v novo ognjišče nemirov. Prav tako pa je tudi nerazumljivo, zgrešeno in škodljivo, da očita glasilo ljudske stranke svojemu tekmecu kot greh dozdevno sodelovanje koroških socialistov z Jugoslavijo. Tukaj navaja „Ljudska pravica", očitke v Volkszeitung, da je deželni glavar g. Wedenig prevzel skupno s šefom zveznega urada FLRJ pokroviteljstvo nad mednarodno prireditvijo smučarskih skokov, ki jo je priredila Slovenska fizkulturna zveza, ter nastop jugoslovanske folklorne skupine v celovški Delavski zbornici.

Ob koncu pa je rečeno v članku, da vse to ni koristno, ker hoče skaliti dobre odnose, ki se razvijajo med slovenskim in avstrijskim ljudstvom na Koroškem, ker skuša rušiti mostove, ki vežejo Avstrijo in Jugoslavijo. Zdaj, ko je poglavitna naloga vseh poštenih ljudi boj za mir in sožitje med narodi, pa si ob taki ozkosrčni in zaleteli predvolivni vnemi manejo roke samo najhujši sovražniki miru in sožitja, na Koroškem informbirojska podružnica in najbolj okoreli nazadnjaki tipa Maier-Kaibitsch in Steinacher.

Vesti iz Jugoslavije

Prizadevanje za ureditev Novega mesta

Novo mesto je bilo med vojno močno poškodovano od bombardiranja tako da ruševine še danes niso povsem pospravljene. Mestni ljudski odbor se je v letošnjem letu lotil urejanja mesta z vso odločnostjo. V teku so pripravljalna dela za tlakovanje ceste skozi mesto. V dolžini Glavnega trga je že izvršena kanalizacija, v kratkem bo to napravljeno še na precejšnjem delu Ljubljanske ceste. Ko bodo zamenjali še vodovodne cevi skozi Glavni trg, kar se že dela, bodo takoj začeli s tlakovanjem. Obenem so začeli ometavati in beliti poškodovane hiše. Mestnemu ljudskemu odboru pri delu veliko pomagajo prostovoljci iz delovnih kolektivov in frontnih organizacij, zato delo zelo hitro napreduje. Pravijo, da bo imel Glavni trg in še del Ljubljanske ceste do 27 aprila, to je do 10. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte, že popolnoma drugo lice. Pod vodstvom olepševalnega društva so začeli tudi urejati park na Kapucinskem trgu, prav tako že pripravljajo les za gradnjo mostu čez Krko v Ragov log, kar bo velika pridobitev za Novo mesto. Izvršene so vse priprave za gradnjo štadiona na Loki in začasnega kopališča v neposredni bližini. Pri tem delu bodo prevzeli velik delež vseh del člani telovadnega društva, pa tudi vojaki JA so obljubili svojo pomoč.

V Splitu gradijo pionirsko luko

Vsa velika mesta v Jugoslaviji so zgradila za mladino do 14 let pionirske železnice. V Splitu pa so začeli graditi pionirsko luko in sicer vzhodno od mestnega kopališča Bačvice. Pionirska luka bo imela v majhnem merilu vse luške naprave: svetilnik s signalnimi napravami, poveljniški most, hangar za čolne pa tudi oblačilnico za otroke, restavracijo, športno igrišče in pionirsko gledališče.

420 milijonov za gradnjo stanovanj

V LR Hrvatski bodo letošnje investicije za gradnjo stanovanj dosegle nad 420 milijonov dinarjev. Največ stanovanj bodo gradili v novih industrijskih naseljih. Tako bodo dobili nova stanovanja delavci velikih zagrebških tovarn: „Rade Končar", „Prvomajska", „Jedinstvo" itd. Najobsežnejša pa bo gradnja stanovanj v Sisku, kjer bodo za potrebe delavcev nove velike železarne začeli graditi 800 enosobnih, 570 dvosobnih in okrog 400 trisobnih stanovanj. Za gradnje v Sisku je določenih 106 milijonov dinarjev. Okrog 100 milijonov je določenih za gradnjo stanovanj v Raši, na Reki in v Kaštelih pri Splitu za potrebe delavcev tovarne plastičnih mas „Jugovinil". Večje število novih stanovanj bodo dobili tudi delavci na polju nafte pri Sumečanih.

Kdor se hoče izseliti

izve vse potrebno iz „Auslands-Kurier", ki ga izdaja Avstrijska liga Združenih narodov. Marčna številka te odlične obveščevalne službe prinaša spet temeljita pojasnila o možnostih za izselitev. Kanada, Venezuela in druge prekomorske države iščejo sposobne delovne sile. V tozadevnih člankih so pogoji za potovanje iz države v državo podrobno razloženi. „Auslands-Kurier" je treba naročiti pri „Auswanderungssektion der Österreichischen Liga für die Vereinten Nationen in Wien I., Nibelungengasse 1", kjer stane posamezna številka S 1.70.

Čudno izsiljevanje podpisov

Tovariš Potočnik Jakec, pd. Brelhov v Mokrijah, bivši partizan in član Glavnega odbora Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške, nas je prosil, da objavimo naslednje:

IZJAVA

Dne 12. 3. 1951 se je zglasil na mojem domu pri Brelhu v Mokrijah neznan moški, ki je nastopal kot organ FSS-a iz Železne Kaple. Od mene je hotel izvedeti podatke iz dobe narodnoosvobodilne borbe, nato pa me je kljub protestom, matere, sestre in mene prisilil, da sem podpisal 3 (tri) prazne pole papirja. To je utemeljil s tem, da bo zapisnik o zaslišavanju prepisal pozneje (dejal je, da v osmih dneh) in mi ga potem prinesel v upogled. Toda do danes ga še ni bilo. Pri tem je izjavil, da se mu mudi, ker gre v Sinčo ves. Pozneje pa se je zagovoril, ko je spraševal, kdaj pelje vlak v Železno Kaplo.

Nikakor se ne morem strinjati s takimi metodami izsiljevanja s strani javnih organov, zlasti še zato, ker niso v skladu z zakoni republike Avstrije in ker njegov način izsiljevanja ni v skladu z našo ustavo in tudi ne z ravnanjem zasedbenih oblasti. Že na osnovi tega kakor zaradi čudnih vprašanj ter končno vsled ostre grožnje, da bo moral ostreje nastopiti, ker so mi mati in sestre branile podpisati omenjene pole papirja, sem podvomil, da gre pri tem za uradno stvar.

Zaradi tega tem potom javno preklicujem svoje 3 (tri) podpise na praznih polah papirja, ker ne dopustim, da bi zlorabljali moje ime.

Mokrije, dne 3. 4. 1951.

Jakec Potočnik l. r.

Kominformski recepti

Da si lastijo današnji moskovski poglavrji Kominforme edino pravilni recept razvoja socializma v posameznih državah, ni ničesar novega, saj je to dejstvo prikazal v vsej goloti spor med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. V zadnjih letih, bolj točno odkar je bila objavljena proslula resolucija proti vodstvu KP Jugoslavije, skušajo dokazati vsemu svetu, da je pot, ki jo je prehodila Sovjetska zveza, edino pravilna pot v socializem. Prišli so celo do ugotovitve, da je država, ki gradi socializem po svojem, ki upošteva svoje domače razmere, fašistična država, ki se je prodala zapadnim imperialistom.

Ne smemo pa misliti, da si ti gospodje lastijo prioriteto samo v izgradnji socializma; v teku časa so tudi ugotovili, da so vse tehnične naprave in pridobitve iznašli njihovi podložniki oziroma predniki. In vso to „resnico" morajo danes brez vsakega ugovora verjeti tudi ostale kominformovske države, ki bi še vedno ne bile „svobodne", ako ne bi jih „osvobodila" Rdeča armada. Kajti tudi to je eden izmed mnogih „naukov" današnjega vodstva Sovjetske zveze: samo s pomočjo sovjetske armade je mogoče strmoglaviti buržoazijo v posameznih državah in samo sovjetski bajoneti lahko osvobodijo narode izpod kapitalističnega gospostva.

V svoji vzvišenosti grejo še dalje. Iz ene izmed zadnjih številk glasila koroških kominformovcev „Volkswille", ki mu nikdar ne zmanjka izrazov v njegovem klevetanju „fašistične" Jugoslavije, lahko izvemo razne podrobnosti o gradnji stanovanjskih poslopij v Sovjetski zvezi. Med drugim beremo tam o gradnji nebotičnikov v sovjetskih mestih, ki jih pa mislijo graditi popolnoma po svojem — očitno prej še nikjer niso poznali takih zgradb. Ker pa je to po njihovem mnenju nova pridobitev gradbene tehnike, jo je treba priporočati tudi ostalim državam. Zato pravi „Volkswille" v svojem članku, da proučujejo „nove" pridobitve sovjetskih gradbenikov tudi v tako imenovanih „ljudskih demokracijah" — po domačem v ostalih kominformskih državah — in jih ocenjujejo kot „vodilna načela za nadaljnji razvoj socialistične gradnje stanovanj in mest". Torej tudi v gradbeni stroki se bo v bodoče treba ravnati po receptih iz Moskve, ker samo tam so nezmotljivi, oni so tisti, ki lahko vsakomur služijo za zgled pri preureditvi sveta. Zato je ob koncu članka v „Volkswille" rečeno, da bodo „moderni vidiki sovjetske gradnje" pomembni tudi za „napredne gradbene strokovnjake" v Avstriji.

Res vse pohvale vredno, kako se trudijo moskovski lekarnarji, da bi s svojimi recepti pomagali človeštvu na vseh področjih. Izgleda, da v drugih državah kmalu ne bodo potrebovali več nobenih strokovnjakov, ker jih bodo nadomestili kominformski vsevedneži in modrijani.

Tovarna montažnih delov za stanovanjska poslopja

Blizu cementarne „Partizan" pri Splitu bodo začeli v kratkem graditi novo veliko tovarno betonskih in drugih montažnih delov za stanovanjska poslopja. Stroje za tovarno so izdelali v tovarni „Djuro Djaković". Tovarna bo izdelala dnevno 30 vagonov montažnih delov.

Prežihov Voranc:

TRI PISANKE

Moji starši so bili botri neki siroti, ki je živela s svojo materjo v bajti pod goro. Ko se je bližala velika noč in čas pisank, se je v hiši veliko govorilo o tem, kako pisanko naj ta sirota dobi. K pisanki spada seveda šartelj in pobarvano jajce. Ti dve stvari sta bili že vnaprej jasni in tu sta se oče in mati še kvečjemu posvetovala, kako velik naj bo za tisto siroto pod goro.

In čudna stvar: mati, ki je bila iz bogate hiše doma, ni hotela dati prevelikega šarteljna, ampak čisto majhnega, oče pa, ki je bil siromak, je bil za to, da se da čim večji šartelj, da se bosta sirota in njena mati vsaj enkrat pošteno najedli. Oče je bil za to, da mora biti šartelj z rozinami napolnjen, toda mati je bila proti rozinasti potici in je mislila, da zadostuje, ako je šartelj napolnjen z orehi.

To pa še ni bilo vse, šega je bila tudi, da se k pisanki da tudi nekaj denarja. In zdaj je bilo ravno narobe. Medtem ko je pri potici bila mati skopušja od očeta, je bil trši, ko je šlo za denar.

Mati je menila, da bi lahko vtaknila v šartelj eno krono. Takrat je bila pri nas še Avstrija.

„Kako krono!" je vpil oče ves razburjen. „Za rajniš moram jaz celi dan tesati les. Krona je preveč. Mi smo siromaki, mi se že ne moremo bahati. Še bogatini vsi ne dajo krono. Jaz sem dobil seks, pa je moj boter bogataš, jaz sem pa kajžar. Dva zeksa daj zraven, je čisto dovolj."

„Dva zeksa pa že ne dam," je ugovarjala mati. „nas bo vendar sram. Tako ubogi pa spet nismo pri hiši. Nekaj mora biti tudi za otroško veselje. Poglej, kako se naš veseli, če kaj dobi."

In tako se je nazadnje zgodilo, da sta prišla v šartelj dva zeksa.

Edino za jajce se ni bilo treba prepirati, ali naj bo rdeče ali pa nepobarvano.

Pri nas je taka šega, da se pisanke raznašajo na velikonočni ponedeljek. Takrat so vsi otroci polni pričakovanja. Pisanka je pomenila za otroke veliko reč, za siromašnega pa še bolj. Pri vsaki hiši so bile seveda potice v hiši, boljše ali slabše, toda otroku je ljubša tuja stvar, čeprav slabša. Zato smo se velikonočnega ponedeljka vsi otroci tako srčno veselili.

V ponedeljek popoldne mi je mati povezala v culo šartelj z lepo rdečo pisanko. Vrh šarteljna sta tičala dva zeksa.

„Lepo nosi, da ne boš izgubil denarja," mi je zabičevala pred odhodom.

Podal sem se na pot proti bajti pod goro. Treba je bilo hoditi več kot eno uro do tja. Zadelj revne pisanke me je bilo sram nositi.

Sredi pota je bilo veliko razpotje, kjer je pet raznih poti šlo križem na vse strani. To razpotje ni bilo predobro zapisano v otroških srcih daleč naokoli. Stari ljudje so govorili, da na tem razpotju včasih straši. Stisnjenega srca sem se bližal temu razpotju in sem bil zelo vesel, ko sem ravno tu srečal drugega dečka, mojega sošolca, ki mi je tudi s pisankami prišel naproti. Tudi ta fant je nekam tesno stiksal culo k sebi. ko pa sva se pogledala, je bilo najine tesnobe takoj konec.

Postala sva celo razposajena. Jaz sem pri tem čisto pozabil, da ima moj šartelj le dva zeksa.

„Komu pa nosiš?" sem vprašal dečka, ki je imel večjo culo, kot je bila moja.

„K Otu na vaš kraj. In ti, kam nesešš?"

„V bajto pod goro."

Potem sva se usedla na rob ceste, ki je bil porasel z na pol suhim vresjem. Jasa sredi gozda, kjer so se križale poti na vse strani sveta, je bila svetla in sončna. Blizu naju je stal velik lesen križ, ki je bil že z mahom porasel.

Tisti fant, ki sem ga srečal, je bil iz premožne hiše doma. Imel je lepo obleko, medtem ko so bili moji rokavi že veliko prekratki.

Nisva še dolgo sedela, ko se je zabliskala na jasi postava mlade deklice, ki je prišla s culo v rokah. Meni je ob pogledu nanjo zastala kri v žilah. To je bila hčekra mojega botra in je gotovo bila s pisanko zame namenjena k nam. Cula v njenih rokah je bila zelo velika. Ko naju je zagledala, je povesila oči, ko da bi jo postalo sram. Potem se je napravila, ko da me ne pozna, in je hotela mimo naju dalje.

Jaz se nisem upal kaj reči, toda moj tovariš jo je ustavil.

„Pojdi sem in se usedi k nam. Ali nosiš pisanko? Zdaj smo trije taki. Ali ni to lepo?"

„K vam grem," je reklo dekle sramežljivo in pogledalo name. Položila je culo k najinima dvema.

„Potem bomo pa kar jedli," je dejal fant, ki je bil z menoj in se smejal, saj je to tvoja pisanka."

„Tega pa ne," je reklo dekle in hotelo zopet pobrati svojo culo. „Jaz moram oddati celo pisanko."

Meni se je njena odločnost in natančnost zelo dopadla. Nekaj časa smo sedeli vsi trije čisto tiho in se greli na soncu, ki je bilo ob tem času zelo prijetno, potem smo se počasi otajili in se začeli smejati drug drugemu. Deklica je imela lepe, bele zobe in se je znala najlepše smejati. Deček, ki je bil z menoj, je bil nekoliko večji od naju obeh, pa je začel norce briti, zato se mu je dekle vedno smejalo, kar meni ni bilo po volji. Jaz bi bil rad, da bi se dekle meni smejalo, toda to se ni zgodilo, ker nisem znal ničesar takega povedati, da bi se razveselila.

Znenada je deček predlagal:

„Poglejmo, kake so pisanke."

Mene je njegov predlog spravil v slabo voljo, ker sem že prej opazil, da je moja cula najmanjša in da nosim torej najmanjšo pisanko. Kakor sem se veselil svoje pisanke, ko jo je nosila deklica, tako sem se tudi sramoval naše revščine.

Tudi dekle je reklo, polno neke razposajene radovednosti:

„Pa polgejmo!"

Ker sta bila oba za to in posebno še, ker je bilo dekle za to, si nisem upal ugovarjati.

Najprej je dekle razvezalo svojo culo. Kako bogastvo je bilo to. Velik, rumen in lepo pečen šartelj, iz katerega so gledale črne, mehke rosine, se je zasvetil pred menoj. Vrh šarteljna je tičal velik, svetel rajniš, ki je bil iz samega srebra. Jajce, ki je bilo zraven, je bilo tako nežno pobarvano, ko da bi kdo v njega dihnil rahle rdeče barve.

Da, moj boter je bil bogat kmet in se je pri pisankah vedno tako izkazoval. Videl sem, da je moj tovariš ves zelen od zavisti. Ponosno sem gledal na tako lepo pisanko in pri tem pozabil na svojo culo. Dekle se je razkošno smejalo. Potem je spet povezalo culo in začelo odvezovati culo mojega tovariša.

Tudi ta pisanka ni bila preskopa. Šartelj je bil res nekoliko manjši od dekličinega, tudi manj rozin je gledalo iz testa, toda pogača je bila lepa in skoraj razkošna in rumena. Vrh šarteljna je tičala svetla krona. Pisanka je bila pobarvana z lepimi pisanimi rožami.

Ko je dekle tudi to culo lepo zavezalo, je prišla vrsta na mojo culo. Meni je postalo vroče in na tihem sem obžaloval, da sem se sploh dal zapeljati k temu počitku na razpotju. Toda dekličje roke so razgrnile haderco moje cule.

Pred mojimi očmi se je zabliskal majhen, krmežljiv šarteljček, ki ga je moja mati še malo prej tako skrbno zavezovala v culo. Imel je črnikasto premočno pečeno skorjo in bil je slabo shajan in mnogo prenizek. Ona dva šarteljna sta bila še enkrat višja od mojega. Tudi iz njega niso kukale rozinaste oči. Ali kar je bilo najhujše, na vrhu se ni svetil velik, lep denar, apmak sta tičala tam le dva siromašna zeksa. Nato je dekle vzelo v svojo drobno roko pisanko, ki je bila oblita s težko črnordečo barvo. Dekle je menda čutilo mojo zadrego, zato je naglo začelo povezovati culo in ni reklo ničesar. Le deček je dejal:

„Komaj dva zeksa sta notri."

„Komaj dva zeksa," sem zašepetal jaz, ves vroč od ponižanja. „To je pa zato, ker smo mi revni . . ."

Deček in deklica nista na to nič odgovorila.

Ko smo še nekaj časa sedeli na vresju, sem naenkrat zaprosil dekle:

„Daj mi rajniš."

„Ne smem ga dati. Biti mora v šarteljnu, ki ga prinesem k vam," mi je odgovorilo dekle.

„Daj mi rajniš, saj je moja pisanka, doma ne bodo nič rekli," sem prosil dalje.

„Zakaj pa? je tedaj vprašalo dekle z iznenadenimi očmi.

„Zato, ker bi ga rad imel. Je tako lep in svetel." sem jo skoraj prosil.

„Tu ga imaš," je reklo dekle, izdrlo denar iz potice in mi ga dalo. „Samo doma bom povedala, da si ga že med potjo vzel" se je dekle še opravičevalo.

Zgrabil sem denar in ga s pestjo vred stisnil v žep.

Nato smo šli vsak svojo pot; dekle je šlo proti nam, dečko svojo pot, jaz pa sem jo mahnil proti gori. In sredi jase je ostal le še samotni križ.

Ko sem bil sam sredi gozda in sem se prepričal, da me nikdo ne opazuje, sem pokleknil pred culo, pomaknil haderco na stran, da se je prikazal šartelj, pobral iz njega tista dva zeksa, v šartelj pa porinil tisti svetli rajniš, ki mi ga je na jasi dala deklica.

Pri srcu mi je postalo lažje, ko sem to opravil. Nisem napravil ničesar slabega s tem, saj je bil rajniš moja pisanka in sem s svojim denarjem popravil sramoto in revščino naše hiše. Pri tem nisem mislil morda toliko na revščino v bajti pod goro in na veselje, ki ga bo tista sirota, ki bo dobila pisanke, pri tem imela, ampak sem bolj mislil na ugled naše koče in svojih staršev, botrov, na našo revščino.

Tudi na to nisem mislil, da bo tisti rajniš, na katerega smo doma že celo leto računali, sedaj doma manjkal in da mogoče ne bom dobil klobuka ali pa čevljev.

Takrat smo bili otroci, ki smo imeli sonce v očeh.

Juš Kozak:

ZEMLJA

Kajdiž umolkne za hip. Čez ušesa potegne suknjo namesto odeje, da ga ne moti streljanje. Ves podvit leži.

„Letošnjo zimo smo pretolkli v gorah. Dan za dnem megla, sneg in dež. Streljali niso ne od one ne od naše plati. Pa kaj bi streljal, ko si videl komaj pet metrov predse. Ležali smo v baraki pod grebenon, eni spodaj drugi zgoraj. Kadar je deževalo, je curljala voda prav na nas spodaj. Vedno v temi smo se stiskali vsi smrdeči drug k drugemu, da se ogrejemo. Služba podnevi in ponoči. Po polnoči sem peljal stražo do pasu v snegu na mesto. Ko ga pripeljem na greben, nenadoma ne vem, kam naprej in kje nazaj. Snegovi so še tisti hip zagrebli sledi. Kolikokrat sem jo mahnil prav na drugo plat. Pridem do žičnih ovir, pa moram zopet nazaj v snegu. Časih sem ril in kobacal tako cele ure. Tri tedne smo živeli ob svojem, kar smo še prinesli s seboj in česar že nismo med potjo v gore pojedli. Za mesec dni so odkopali pota. Razpišejo dopust. Kajdiž, najstarejši, še nikoli dopusta. Čakam dva tedna. Ti ne veš, France, kaj je takrat tisti beli papir, ko ga imaš v roki, pa veš da si prost, čeprav samo za štirinajst dni, da greš daleč proč iz jarka, kjer hodiš prosto, ješ, kadar hočeš, da pogledaš, kar je tvojega, svojo zemljo. Veš, zemlja, to je tisto, greš dvakrat, trikrat, premeriš jo navzkriž in počez brez strahu, tvoja je. Zdelo se mi je, kadar sem se spuščal nizdol, da ga ni boga nad menoj. Ko pridem na svoje polje, se do kolena pogreznem vanj, razjočem se od veselja in ponosa. Kar tresel bi se. Čudno. — Na ženo in otroke nisem pomislil. Kakor bi ne bili več tako moji kot prej. Poldrugo leto je ležalo med nami. Samo zemlja !Zaradi nje sem ves trepetal, da ne strmoglavim prej v prepad. Malo poprej si dejal, povrneš se ti in samo ti. Glej, to sem izkusil. Kar ni tako zvezano s teboj, kakor je zemlja, to hira ali umre v samoti dveh let. Zemlja me je klicala, da jo razorjem, da jo posejem, da jo za pomlad uravnam. Ej, premalo časa je bilo! Kakor sem vodil jaz njeno, tako je polnila ona vse moje življenje. Žena pa je živela otrokom, otroci pa njej in sebi. Niso vpili po meni. Kakor bi to čutil naprej. Oni so se odvračali od mene, jaz od njih. Včasih seveda s silo, ker bi počilo srce, če bi mislil nanje. Vedno bolj sem se zavedal, koliko bliže sem od dne do dne smrti, čim dalje mi usoda prizanaša. In vse zaradi lažje smrti. Glej, to se je maščevalo.

Domača vas. Bela cerkvica, hiše krog nje. Vonj zemlje je vel izpod težkega snega k meni, ko sem gazil proti vasici. Tišina, veš, in mirne zvezde nad njo, to te objame s tako silo, da obstojiš sredi ceste, ne moreš misliti, da si doma, da stopiš v svojo hišo. Da je zopet čas, ko moreš reči, to je moje. Verjemi mi, da sem se s strahom približeval domu, da ne bi doživel kaj neprijetnega. Neverni Tomaž, do skrajnosti neveren postaneš. Vse sumničiš. Kako je bilo, ti ne bom razlagal na dolgo.

Prvi dan vsi okrog mene. Oče, oče! Pripoveduješ oni pripovedujejo. Trpe s teboj ob tvojem pripovedovanju, toda vedno spominjajo nase. Z ženo se pomeniš o gospodarstvu. Ne vprašuje te mnogo za svet. Grenka zavest se ti vsili takoj prvi dan. Za štirinajst dni si prišel na dopust. Kaj se vtičeš v gospodarstvo! Mar veš, kaj bodo rabili čez pol leta? Oddahniti si se prišel, ne gospodarit. Stopiš na prag. Ne da bi pogledal ozimino, obseg pregledaš; saj tako ne žanješ ti. „Pa bi nesla še tiste mernike v malin," praviš. Ona ugovarja. „Ne, lansko leto nismo imeli skoraj ničesar, da bi sejali, prihraniti moramo letos, pravijo, da ne bo semen. Do tedaj bomo že nekako shajali s tem." Pa pristaviš, da si tudi ti slišal nekaj podobnega. „Tudi pri nas imamo zdaj mnogo slabši kruh. Ko bi imel vsaj enkrat v tednu takega kot doma." Pogleda te žena, smiliš se ji, toda vidi, da ne more pomagati. — Popoldne bi se porazgovoril z njo, pa mora po prašiča. Že prejšnji teden ga je naročila; ne more odlašati, drugam bi ga prodali; ona pa ga tako zelo potrebuje. Peljem se z njo. Tudi tam so radovedni, kako in kaj, povprašujejo. Piješ liter vina, žena kupuje prašiča. Domov se ji mudi! Ti pa nisi sedel že poldrugo leto med možmi. Praviš, da prideš pozneje. Tudi žena je teh misli. „Naj se malo razvedri, saj bo moral zopet nazaj." Ostaneš, piješ, možuješ s sosedi. Pozno v noč te zapeljejo domov! Žena je vesela, ker si dobre volje. Pogosti te. Pri večerji ti pove, da je ravnokar sklenila s sosedom kupčijo. Kar na lepem se ji je ponudila prilika, da kupi voz drv. Skoro bi jim pošle za zimo. Ti si vesel in jo hvališ. Otroci ti silijo na kolena. Sam postajaš otrok.

Toda gre dalje. Ne moreš v tir. Predolgo te ni bilo doma, popustiti moraš vajeti. Drugi odločujejo sami; klonijo glave pod bremenom, da ni tebe, da ne moreš nazaj, toda življenje jih bije, da morajo brez tebe. In ti čutiš, da so se navadili.

Pričneš pohajkovati. Malo delaš, malo piješ, a glavno breme nosi žena. Ti pa si namenjen nazaj, v življenje, ki . . . E kaj bi pravil, boš že skusil, kako se vračaš s takega dopusta. Četudi nimaš ravno gospodarstva, skusiš drugje.

Pripraviti se moram, kar nenadoma se je zasukalo. V slovo te povabijo z ženo. Potegneš ga, udariš v silnih bolečinah ob mizo, pa se posmeješ.

Toda v duši vstaja nekaj groznega. Kdo ve, če se povrneš? Mar bo še moja tista njiva, po kateri škili sosed, ki pije s teboj. Ne Ne ogoljufajo žene pri kupčiji? Polakomnijo se tvojega posestva. Izpod nog ti ga iztržejo, ker hočejo živeti. In ti? Si kakor izluščen grah. Iz stročnice te vzamejo, preden si dozorel. Segniješ. Ej, France, iz zemlje te izluščijo, rodbini iztržejo. Tebi odmerijo svoje življenje, njim zopet svoje in nikdar več se ne povrneš, kakršen si bil. — Izluščen. — Piješ na žive in mrtve pred odhodom. Svariš ženo, ki čuti tvojo solno bolest, ko odhajaš, pa se ji smiliš.

Vidiš, tak sem se povrnil nazaj v gore, do pasu v sneg. Nisem se pogreznil v zemljo, komaj da sem jo obšel."

Igo Gruden:

Kaj bi nam pel

Kaj bi nam pel o ljubavi, poet?
Ali ne vidiš v teh srcih gorja,
v mrkih pogledih prikritih solza,
v srcu in gnjevu ne slišiš tožba,
da o ljubavi nam poješ, poet?

Kar je v Primorju zdaj fantov, deklet,
kar je po Krasu še mož in žena,
v Istri in Brdih sinov in hčera,
z gnevom zalili so rob si srca —
pa bi jim pel o ljubavi, poet?

Kdo v Svetem Križu ti bil je, poet,
kdo v Nabrežini ti bil je doma?
Mati in oče, petero sestra,
z njimi ves narod na križ zdaj pripet —
nimaš ni ene besede, poet?

Poj o sovraštvu in uporu, poet!
Dvigni za nas našo uklenjeno pest!
v pesem iztisni vso našo bolest,
krikni za nas med vetrove čez svet,
zna naj ves svet, da tvoj rod je preklet,
poet, poet . . .

France Bevk:

NA PRELOMU

Leban je stežka odtrgal pogled od podobe in po prstih odšel od stene. Bal se je, da ga ne sliši žena. Oči so mu begale okrog, kakor da bi izmed teh predmetov rade izluščile vsaj en sladek spomin. Podoba na steklu — spomin romanja na Trsat; takrat sta bila z ženo še mlada in sta se vso pot zaljubljeno pogledovala. Ogorek od Narodnega doma v Trstu, ki mu ga je bil prinesel neki znanec. Ležal je ob šrapnelski vazi. Bilo mu je, kakor da se okrog tega koščka zoglenelega lesa suče stotero bridkosti in ponižanj povojnega življenja.

Bilo je v tistih prvih dneh, ko se je na šolskem svetu zaupno nagnil do znanca: „Ali bomo morali priseči? Vsaj tega ne!“ In že je zastavil novo vprašanje, ki se mu je skrivalo v srcu: „Ali bomo poučevali slovensko?“ Zadel ga je oster pogled, da se je zdrznil.

Pričelo se je novo življenje. Ali je bilo le za las podobno prejšnjemu? Leban se je s tesnobo zavedal, kako neizmerno se je svet spremenil. Še otroci so bili drugačni. Šola mu je bila v muko. Štel je leta. Še štiri, pet let...

Priučil se je novi dobi, novim otrokom, novim ljudem. Vse je bilo bolj nemirno, bolj površno, kakor zapisano kratkotrajnosti. Že iz srčne želje, da bi bilo tako, novi vladavini ni prisojal dolgega življenja. Hladen razum in mirovne pogodbe so govorile proti temu. Meč je zarisal nove meje; Rafael je sklonil glavo in se vdal. Skušal je najti soglasje med narodnim čustvom in lojalnostjo do države. Ne ob zastavi ne ob himni se mu ni ogrelo srce .Na prelomu dveh dob je ostal brez korenin, svoje notranjosti z obstoječim ni mogel spraviti v sklad. Storil je vse, kar so mu ukazali, a je ostalo vselej nekaj grenkega na dnu. Nekoč se je razburil in ni hotel razobesiti državne zastave. „Naj me zaprejo!“ je vzkliknil. To je bilo takrat, ko je bil prejel v dar ogorek od Narodnega doma. Čutil je ,kako mu iz prsi vstaja sovraštvo. Kakor da je šele tedaj spoznal, da ne dela tega, kar misli in čuti, in se je zgrozil nad lastnim hinavstvom. Občudoval je nekatere mlajše tovariše, ki so se odlikovali po svoji drznosti in v katerih družbi se je ves pomladil. Od kod so prišli ti ljudje?

Trepetaje je stal pred šolskim nadzornikom, ki je kazal velike rjave zobe, kakor da mu z njimi grozi. „Gospod Leban, vpišite se v stranko ali vsaj v sindikat!“ Vrtel je svinčnik med debelimi prsti in čakal. „Kakor hočete — prej ali slej...“ Leban se je ozrl. Za njim je stal mlad tovariš, pomenlijv nasmeh mu je igral na obrazu. Tedaj mu je prišlo: „Ne!“

Besedica je bila smrtna obsodba, vendar mu je prinesla olajšanje. Nadzornikov svinčnik je trdo legel na polo papirja. Učitelj je zastrmel v znak na nadzornikovih prsih: snop s sekirico. Zdelo se mu je, kakor da mora v tistem hipu položiti glavo na snop, da mu pade sekira na vrat... Ni odšel, še je stal za vrati. Nasmejani tovariš je stopil mimo njega in izginil na hodniku. Tedaj se je Leban zopet pomaknil k nadzornikovi mizi. „Prej ali slej, pravite? Če je tako, pa me vpišite!“ In mu je bilo huje, kakor da drži glavo na snopu.

Režanje v redkih, štrčečih nadzornikovih zobeh je Lebana zabolelo. V tistem režanju je tičala neka misel, ki mu ni ostala skrita. Ali se je res prej bal mladega tovariša, ki je stal za njim? Če se ga že ni bal, se je sramoval. S solzo v očeh je spremljal nadzornikovo roko, ki je zapisala njegovo ime. Zadenski se je pomaknil do vrat. nova teža mu je legla na dušo.

Mladi tovariš ga je čakal na stopnicah. Leban ga ni razumel, kaj mu govori, vsa pozornost mu je bila obrnjena le v notranjost. „Vpisal sem se,“ je dejal. „Prej ali slej...“ Zdelo se mu je, da tega ne sme zatajiti; občutil je živo potrebo, da se na kak način opraviči. Dvoje mladih oči ga je očitajoče prebadalo. „Kaj hočemo starci! Vi, mladci, se bojujte! Bog vas živi!“ Stal je na vratih poslopja in stiskal tovarišu roko. Ta je hotel nekaj reči, a je bržkone opazil, kaj se dogaja v duši starega učitelja, in je popustil.

Rafael je trpel. Srečal ga je tovariš in ga prisrčno pozdravil, a on mu je samo prikimal. Izogibal se je družbe. Prav tako težko mu je bilo tudi med tistimi, ki so šli njegovo pot Ali je mar mogoče hudiču in bogu obenem zažigati kadilo? Najrajši bi bil vse preklical, se izbrisal, a ni imel poguma. Kakor da so mu pošle vse duševne moči in se ničemur več ne more ustavljati. Za bojazljivca ga imajo in ga prezirajo. Ne, saj mu tega nihče ni rekel, a on je to čutil. Tako majhen, tako ponižan v sebi ni bil še nikoli kot takrat. In vendar je bil s srcem in z bolečino še ves med tistimi, ki so glave še nosili pokonci...

Polagoma se je uravnovesil. Lepote slovenskega jezika nikoli ni občutil tako globoko, nikoli ga ni govoril s tolikšno ljubeznijo kot tiste dni. Slednja beseda mu je pela, vsak glas mu je bil poln sladkosti. Cankarja nikoli ni maral, bil mu je nerazumljiv, a zdaj ga je v šoli rad navajal: „Ah, lepota naše besede!“ je vzkliknil med učenci. Zdelo se mu je, da nima nikogar več na svetu, še žene ne, in da ne more ljubiti nikogar več razen teh otrok povojne dobe, razvajenih in razposajenih, ki ga niso razumeli in so mu grenili ure.

Voditelj mu je nekoč dejal: „Stari ste že, ne ustrahujete jih več...“ Priznal je, da neizmerno trpi med njimi, skoraj docela je že osivel, gube so se mu zarezale v obraz. „Prvi razred dobite, le italijanski morate poučevati.“ Rafael je bil zadovoljen. Nekaj dni je imela prvi razred drobna Sicilijanka, ki je venomer brbljala: „Non capisco“. Otroci so jo zaradi tega imenovali: „Mala piška“. Piška je odšla, Leban je stopil v razred, otroci so se začudili. Sedel je in gledal zorne obraze. Dolgo se je bojeval v sebi, slednjič je spregovoril: „Otroci moji!“ Rafael je opazil v očeh blagodejnni vpliv materinega jezika. Mali Petrček si je obrisal nos in se dvignil: „Mala piška je tako govorila, da je nismo razumeli.“ Otroci so planili v glasen smeh. Leban je pomislil: tudi jaz bi moral govoriti, da bi me otroci ne razumeli. Vse drugo, le tega ni mogel. Srce mu ni dalo.

Hkrati je občutil vso slast prepovedanega; nekaj lepega mikavnega je bilo v tem. Bilo mu je kakor obsojenemu na smrt, ki v smehu pove vse, kar mu je na srcu, vedoč, da mu kazni ne morejo zvišati. Tiste ure so bile najbolj sladko razburljive, najlepše v njegovem življenju. Otroci so bili mirni, poslušni; on si je celo želel, da bi bili razposajeni. Vsako uro, vsako minuto je pričakoval, kdaj pride zlo in se zruši nadenj...

„V katerem jeziku poučujete?“ ga je slednjič vprašal voditelj. „Slovenski“, mu je odgovoril Leban mirno, dasi mu je srce burno razbijalo in so mu trepetale roke. „Človek, vi si sami kopljete nesrečo! Dovolj ste stari, da bi vas ne bilo treba nadzorovati...“ Ne, tega ni treba. Leban se je trpko nasmehnil. Molče je šel v razred.

Nepremično je gledal po otrocih. Bili so mu neizmerno ljubi in mili. Nekateri so bili nemirni, spogledovali so se a nobeden se ni zasmejal. Ali so mar spoznali, kaj se godi v njem! Ali mu vidijo v srce? Zdaj mu ni šlo več za disciplinarno preiskavo, za izgubo službe ali za pokojnino, zdaj ni šlo več za njegovo besedo, ampak za vse nekaj drugega, večjega, pomembnejšega. Ali bi mogel nagovoriti te otroke v tujem jeziku? Včasih je mislil, da je končno to mogoče. Tako kot je bilo mogoče, da se je proti svoji volji vpisal v sindikat. Nekateri mlajši tovariši se niso vpisali, a vendar poučujejo v laščini. Nihče bi mu ne mogel kaj očitati. Zdaj je šlo le za to, ali bo mogel spregovoriti. Če ne odpre ust ali če spregovori slovenski, zanj tu ni več prostora. In če bo spregovoril italijanski, bo moral nadaljevati. Ali je to samo zadeva telesnega napora brez vsake zveze z dušo? Kakor bolnik, ki po dolgem času zopet skuša stopiti na noge — ali bo hodil ali pa se bo zgrudil?

Otroci so postali nemirni. Zresnil se je in z ravnilom udaril po mizi. Naglo se je odločil in spregovoril... Sprva se je zdrznil, kakor da glas, ki ga sliši, ni njegov, ampak jeclja nekdo za njegovim hrbtom. Nato je govoril dalje v eni sapi, kakor da se mu je beseda splašila in beži...

„Cari bambini! Da oggi in poi dobbiamo parlare e studiare in lingua italiana. Non piu in lingua slovena che e la lingua dolce delle vostre madri... perche...“

Perche? Zakaj? Beseda se mu je ustavila. Otroci so ga gledali z nedolžnimi, zavzetimi očmi. Že koj spočetka so bili začudeni, odprli so usteca in niso več obrnili obraza od njega. „Kaj mislijo, kaj čutijo, kako me sodijo?“ je spreletelo Lebana. Ni se bal nobene druge sodbe razen sodbe otrok. Perche? In ni vedel, zakaj. Ali vedo oni, ki so to ukazali?

Predolgo je molčal, otroci so znova postali nemirni. Ali ne čutijo, ne slišijo, kako mu bije srce? Dvignila se je neka učenka in vprašala: „Prosim, gospod učitelj, ali se ne bomo več učili po naše?“

Prišlo mu je, da bi bil rekel: „Ne več.“ Rad bi bil odkril srce v domačem jeziku in ga iztresel pred otroki. Potožil bi, povedal, kakor bi vedel in znal, da bi ga mali razumeli in po krivem ne sodili. Hotel bi se razjokati, objeti vse po vrsti, nato zbežati iz sobe, iz vasi, ven v polje. Premagal se je, zatajil samega sebe in rekel trdo: „Non capisco.“

Otroci so se tiho spogledovali. Med splošnim molkom se je dvignil Petrček in naredil dovtip kakor svojčas pri črnolasi, drobceni učiteljici s Sicilije: „Piška!“

Stisnil je glavico med ramena in se potuhnil čisto v klop. Nekateri so se zasmejali, drugi so še vedno zrli v učitelja. Ta se je razburil in z roko udaril po mizi: „Silenzio!“ Zdelo se mu je, da razume vso nemo govorico obrazov in oči. Tega ni mogel prenašati. Da bi zatrl strahotni občutek, ki ga je prevzemal, je začel znova: „Cari bambini... Adesso... Cari bambini...“

Ni bilo mogoče, beseda mu je lepela na jeziku. Občutil je, kako mu slednji zvok trga kos telesa, kos srca in duše. Materin jezik je tako njegova last in last vsakega teh otrok, kakor je srce njegova last. Povezan je s telesom in dušo, iz pradedov v sinove in vnuke. Če sam prodaja materinščino za skledo leče, ali jo sme jemati tudi otrokom, ki zavzeti sede pred njim in ga ne razumejo? Kaj so mu takega storili, da je v tujem jeziku zavpil nad njimi? Petrčku so se na njegov „silenzio“ udrle solze, ko se je hotel le pošaliti. Prav je imel! Nekoč je slišal igrati „Lepa naša domovina“. Jokal je. V čitalnici je pel: „Buči, buči, morje Adrijansko“. Mravljinci so mu lezli po životu. Zdaj je občutil mrščavico ob slednji tuji besedi, ki jo je spregovoril pred prepadlimi obrazki, ob zamrlem smehu otrok... Čutil je, kako se mu stiska grlo, zapeklo ga je v očeh.

„Cari bambini“... Gledal je po klopeh in se zavzel. Deklici, ki ga je bila prej vprašala: „Prosim, gospod učitelj...“ so tekle solze po licih. Čemu joče? Ali ji je Petrčkovo kisanje šlo tako do srca? Ni čutil solze, ki je bila njemu pritekla iz oči. In vsi obrazi, kakor da bodo zdaj planili v jok. To ga je neznansko razburilo in ga še bridkeje zgrabilo za srce. Oči so se mu tako zameglile, da je videl obraze otrok le v nejasnih obrisih kot skozi motno steklo. Tedaj se je Rafael Leban zavedel, da joče pred otroki, da mu solze silijo iz dna duše, ki se mu krčevito zvija. Še trenutek — pa bo glasno zahlipal in za njim ves razred... Vzel je klobuk in stekel na hodnik...

Nikoli več ni stopil v šolo, zaprosil je za upokojitev. Čudili so se mmu. „Še dve leti — zakaj ne bi počakali?“ Toda Leban je bil v enem samem dnevu doživel za deset let, ni se dal pregovoriti. „Ne morem več,“ je ponavljal. Res ne morem več...“ In je pristavil: „Živci, srce...“ Ni lagal. Srce, srce! — — —

Med dvema vojnama. (odlomek)

Ponočarjak netopir

Mogoče ni živali v naših krajih, katere življenje bi bilo prepleteno s tolikimi izmišljotinami kot je življenje netopirjev. Prav dobro se še spominjam, kako smo se otroci bali netopirja, če je priletel zvečer v sobo, češ da se nam bo zapletel v lase, da kapljica njegove krvi zadošča, da ti izpadejo lasje.

Res je netopir po svoji zunanjosti precej drugačen kot so drugi sesalci, kamor spada. Toda jasno nam je, da mora biti sesalec, ki se je usposobil za letanje po zraku, drugače zgrajen kot tisti, ki teka po zemlji. Med silno dolgimi prsti sprednjih udov se mu razpenja temna letalna mrena, ki mu omogoča letanje. Srednjeveško neznanje je videlo v prednjih netopirjevih perutih nekaj strašnega in jih je pripelo na hudiča, na zmaje, kar nam bo spomin na one žalostne srednjeveške čase, ko je bila vsa narava le ena hudičeva naprava, ki človeka zapelje v pogubljenje.

Predvsem moramo poudariti, da je netopir zelo koristen. Kot ponočnjak letalec se hrani samo z žuželkami, seveda s tistimi, ki letajo ponoči, in teh ni malo. Večina metuljev je ponočnjakov, in čim manj je metuljev, tem manj bo gosenic, ki bi nam uničevale rastline.

Toda sedaj ne mislimo govoriti o koristi netopirjev, temveč nas bo zanimalo predvsem vprašanje, zakaj se netopir ne zaleti nikdar ne v stene ne v drevje in seveda tudi ne v lase, čeprav bi bila noč še tako temna. Že nekaj stoletij je preteklo, odkar so se prvi naravoslovci lotili tega vprašanja, ki ga je mogla rešiti šele današnja znanost.

Ali mogoče netopir vidi? Če bi pogledali njegove oči, bi mogli priznati, da so kaj slabo razvite v primeri z očmi kake mačke ali sove. Saj, če bi mu jih zavezali, ali povsem odstranili in ga pustili letati, se bo tudi oslepljen netopir prav tako odlično izogibal vseh zaprek. Četudi bi ga spustili v sobo, ki je vsa preprežena z žicami, se ne bo zaletel, kako, s čim pa potem „vidi“ ponoči? Kateri čut pa mu omogoča, da se tudi v temni noči tako odlično znajde? Dolgo, skoraj do danes so mislili, da ima v letalni mrenici nekak poseben „tip na daljavo“, s katerim čuti pritisk zraka, ki se širi od predmeta, kateremu se netopir približuje. Toda ko so prerezali živec, ki oživčuje letalno mrenico, tako da je bila le-ta povsem neobčutljiva, je netopir letal prav sigurno, kot da se ne bi nič zgodilo.

Ko pa so mu zamašili ušesa, so mogli na svoje veliko presenečenje opaziti, da netopir sploh ni hotel vzleteti, in če so ga vrgli v zrak se je zaletaval. Glej, netopir ni „slišal“ več nikakih predmetov. Toda kako! Ali sliši drevje, deske in stene? Saj ne oddajajo nikakih glasov!

Kako pa potem sliši te predmete?

V drugi svetovni vojni so se posluževali zavezniki odlične naprave, radarja, s katerim so gledali v temi in megli letala in ladje. Pri radarju se izkoriščajo radijski valovi, ki jih oddaja posebna oddajna postaja. Radijski valovi se odbijajo od ovire, na katero so naleteli, in posebna sprejemna postaja jih vjame. Tako z radarjem lahko določimo ne samo predmete, temveč tudi njih oddaljenost.

Netopir bi se naj torej na tisti način orientiral v temi!

V začetku so mislili, da netopir proizvaja neslišne prekozvoke s krili. Toda izkazalo se je, da more netopir prepoznati predmete, ne da bi letel. Še preden netopir odleti, že ve, kje je ovira in kje je ni.

Torej glasov ne proizvaja s krili. Kaj pa če nastajajo za nas neslišni zvoki tam, kjer sicer nastajajo, v zgornjem delu sapnika, v grgavcu? Treba je bilo poskusiti. Res! Ko so dali netopirjevo glavo papirnat valj z dnom, tako da niso mogli prodreti neslišni glasovi in se odbiti od predmetov, tedaj se netopirji sploh niso upali vzleteti, četudi so imeli prosto uho in oko. Če pa so s papirnatega valja odstranili pokrov, ki je preprečeval izstop prekozvokov iz nosnic, tedaj so zopet letali in jih tulec na glavi ni prav nič oviral.

Po vseh teh najrazličnejših poskusih so prišli znanstveniki (Nizozemec Dijkgraff in Amerikanci Galamboc in sodelavci) med Drugo svetovno vojno do prepričanja, da netopir „opazuje“ okolico v temi s svojim izbornim sluhom. Z ušesi prepoznava predmete, velike kot male, z njimi „vidi“ žice in razpoke ter celo ugotavlja, ali je površina predmetov gladka ali hrapava. Z ušesi „opazi“ črva, ki mu ga ponujamo.

Tako vidimo, da prav za prav ni bil človek tisti, ki je prvi izumil način, kako se orientirati v temi, temveč da se je ta način razvil že davno pred njim pri svojstvenem nočnem letalcu — netopirju.

KOLEDAR

7. april, sobota: Herman
8. april, nedelja: Albert
9. april ponedeljek: Marija Kl.
10. april, torek: Ecehijel

Spominski dnevi

7. 4. 1943 — **Začetek procesa proti 37 koroškim Slovencem, predvsem iz Sel in okolice. 13 koroških Slovencev je bilo obsojenih na smrt, 24 pa v ječo od 2 do 20 let.** — 1944 — Napad koroških partizanov na nemško vojsko.
8. 4. 1944 — Akcija partizanske čete v Hodišah.
9. 4. 1943 — **Krvnik Freissler izrekel krvavo kruto obsodbo nad trinajstimi selskimi žrtvami.** — 1885 — Potrjena pravila šolske in narodno obrambne Družbe sv. Cirila in Metoda.
10. 4. 1944 — Enote vzhodnokoroškega partizanskega odreda napadle Nemce pri Št. Janžu v R. — Rojen Boris Kidrič, partizansko ime Peter, prvi predsednik Ljudske republike Slovenije. — 1940 — Nemčija napade Dansko in Norveško.

Knjiga „Koroška v borbi"

Knjiga „Koroška v borbi" mora v roke vsakega koroškega Slovenca, vsak bo našel v njej kos lastnega doživetja. Cena knjige, ki bo obsegala 226 strani in 40 strani slik na umetnem papirju bo primeroma nizka, znašala bo okoli 30 šilingov.

Vabilo k prednaročilu

V založbi Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške bo izšla knjiga „Koroška v borbi".

Knjiga bo izšla koncem aprila 1951.

Cena v prednaročilu za knjigo znaša okoli 30 šilingov.

Naročiti jo je treba do 15. aprila 1951.

Po sprejemu spodnje naročilnice, ki jo pošljite na Zvezo bivših partizanov Slovenske Koroške, Celovec, Salmstr. 6, bo Zveza dostavila položnico za nakazilo vplačila.

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške, Celovec, Salmstrasse 6

NAROČILNICA ZA KNJIGO „KOROŠKA V BORBI"

Naročam (o) od Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške, Celovec, Salmstrasse 6:

. . . izvodov knjige „Koroška v borbi" v prednaročilu po določenih pogojih.

Ime _____

Poklic _____

Naslov _____

Datum _____

Podpis _____

Po naši zemlji

9. APRIL 1943

Spomenik v gorskih Selah, ki ga je koroško slovensko ljudstvo v globoki hvaležnosti in spoštovanju postavilo trinajstim selskim žrtvam, bo pričal še poznim rodovom o junakih, ki dokazujejo, da se koroški Slovenci znajo boriti za svoje življenjske pravice in da so izšli iz tega naroda heroji, ki jim je njihov glas služil svobodi do smrti in ki so pogumno zrli v gotovi pogin, ki so junaško položili svoje najdražje, življenje, domu na oltar. Ne samo kameniti spomenik bo trajen dokaz njihovega junaštva, še globlje je vsekan spomin na žrtve v srcih ljudstva, ki bo ostal trajen od pokolenja do pokolenja.

Vsako leto se ljudstvo ob gotovih dnevih, ki spominjajo na obletnice, še živeje spominja svojih najdražjih iz one težki in obenem tako slavne in junaške dobe tudi malega slovenskega naroda na Koroškem. Ko je nastopila leta 1943 prva probujajoča se pomlad, ko je vzbrstelo novo življenje, je bil 9. april oni usodni dan, ko je na celovškem nacističnem sodišču krvnik Freissler izrekel krvavo-kruto obsodbo: trinajst slov. borcev za pravice in svobodo na smrt, ostale pa na dolgotrajne ječe, skupno na sedemindevetdeset let in devet mesecev robije.

Okrutno so 29. aprila izvedli na Dunaju justifikacijo. Trinajst junakov z naših hribov so obglavili, 13 toplih človeških src je prenehalo biti. — V deželi pa je bila pomlad in življenje je tako lepo. Trinajst neustrašenih borcev: kmetov, delavcev in nameščencev je dalo ta dan svoja življenja, za ideale, ki so vredni več kot življenje. Umreti, bratje, težko ni, pustiti nade, to boli. Rešiti in osvoboditi narod fašističnih tiranov, ohraniti narodu življenje, je bil visoki cilj vseh resničnih rodoljubov in ti trinajsti so bili prvi, ki so pričeli in se priključili osvobodilnemu gibanju slovenskega naroda. Neustrašeno so sledili klicu vodstva Osvobodilne fronte, ki je zajelo ves slovenski narod na Koroškem in brez strahu in oklevanja so sodelovali z edinicami narodnoosvobodilne vojske, s partizani, ki so zavzemali čim večji razmah na Koroškem.

Selski junaki so spoznali pravi obraz fašizma in so krenili edino pravo pot odločnega upora in brezkompromisne borbe. To pot jim je veleval prirodni notranji nagib nepokvarjene slovenske poštenosti, globoka narodna zavest, socialni čut in volja do svobodnega življenja. Ti trinajsti so bili med prvimi, ki so s svojim dejanskim vzgledom sejali seme, ki je rodilo tako bogate sadove.

Njihove žrtve niso bile zaman. Bili so predhodniki množičnega upora našega ljudstva, po njihovem vzgledu so rastle vrste borcev iz dneva v dan in te žrtve so bile središče enotnosti in enotne volje vsega slovenskega ljudstva na Koroškem.

Slava, večna slava, nepozabnim junakom! Padli ste, junaki, in niste padli, vaš duh živi med nami, na delo nas budi in drami.

HODIŠE

Dolga zima je vendar le minila in izgleda, da bo prišla tako težko pričakovana pomlad, z njo pa tudi za nas kmete, čas težkega dela na polju in travnikih.

Da bi si to težko delo in borbo za vsakdanji kruh malo olajšali si skušamo na razne načine izpopolniti naše znanje. Z velikim zanimanjem čitamo „Obvestila" Slovenske kmečke zveze, ki prinašajo za vsakoga kaj zanimivega in koristnega. V nedeljo, dne 1. aprila pa so se naši gospodarji po sv. maši zbrali v prosvetnem domu, kjer nam je tajnik Slovenske kmečke zveze, tov. Blaž Singer, nakazal pomen Slovenske kmečke zveze v borbi za obstoj slovenskih kmetov na Koroškem. Nadalje nam je razložil, kako je mogoče naša zaostala gospodarstva zboljšati, da bodo bolj donosna in da ne bomo tako hudo občutili pomanjkanje delovnih sil. Kar se tiče dodelitve subvencij s strani kmetijske zbornice in drugih podpor, ki jih sedaj uživajo predvsem veliki kmetje na severnem Koroškem, bo potrebno, da se čim bolj strnemo, ker le skupno bomo dosegli svoje pravice.

Posebno je govornik podčrtal važnost strokovne izobrazbe kmečke mladine in nakazal, koliko je Slovenska kmečka zveza v zadnjem letu izvedla strokovnih tečajev in predavanj tudi v Hodišah. To zimo smo imeli dva taka tečaja, v prvem so se dekleta in mlade gospodinje učile kuhati in druga dela v gospodinjstvu, v drugem, šivalnem tečaju, katerega se dekleta pod spretnim vodstvom tov. Šušu Ančke ravno danes zaključile z dobro uspelo razstavo, se na lastne oči lahko prepričate, koliko koristnega znanja si naša mladina lahko pridobi na takih tečajih.

Po referatu tajnika SKZ smo tudi pri nas ustanovili podružnico Slovenske kmečke zveze. V odbor smo izvolili naše najboljše gospodarje, ki bodo skrbeli, da se bo naša mladina tudi v naprej izobraževala in ki bodo tudi na zunaj zastopali koristi našega kmeta, tako v gospodarskih kot v narodnih vprašanjih.

Razstava šiviljskih izdelkov je bila res zelo okusno urejena in so vsi obiskovalci izrekli priznanje voditeljici in tečajnicam. Popoldne so za razvedrilo obiskovalcev igrali domači tamburaši in je nastopil mešani pevski zbor.

Zvečer pa so se tečajnice v domačem krogu ob petju in godbi zabavale.

ŽVABEK

Pri zadnji seji je občinski odbor naše občine sklepal o proračunu, to je o prejemkih in izdatkih, ki jih zahteva v tekočem letu občinsko gospodarstvo. Naša popolnoma kmečka občina, brez pravega zaledja in ugodnega trga, težko prenaša bremena davkov in le s težavo zmorejo naši kmetje davčnim in finančnim uradim nakazovati dajatve, ki naše gospodarstvo čim dalje bolj obremenjujejo. Dohodki, ki jih naši kmetje dosežejo edino s prodajo kmečkih proizvodov, so pri nas zaradi pomanjkanja središča in otežkočenega transporta manjši kot drugod, kjer imajo ugodnejše tržne razmere. Občina nima nobene industrije in večjega obrata, iz katerih virov bi lahko izravnali razliko med dohodki in izdatki, ki jih zahteva občinski proračun. Pač so v teku pogajanja z labudsko občino, da bi labudska občina iz davkov in dajatev, ki ji pritekajo iz žvabeške elektrarne, odstopila del virov naši občini, ker je tudi del elektrarne na žvabeškem ozemlju.

Posamezne postavke iz proračuna so naslednje: Dohodki izkazujejo: Uprava 920 šil., policija 760 šil., šolstvo 1740 šil., oskrba 800 šil., gradba 2500 šil., pospeševanje gospodarstva 2220 šil., dotacija države in dežele 45.000 šil. Na drugi strani izkazujejo izdatki: Za upravo 21.300 šil., policijo 1040 šil., šolstvo vključno za glavno šolo v Pliberku in nadalnjevalno šolo 9300 šil., za socialno oskrbo 6840 šil. in za vzdrževanje občinskih poti 2500 šilingov. Iz tako imenovanega plebiscitnega darila so dovolili naši občini 45.000 šilingov. Ta znesek bodo porabili za obnovitvena dela šole 25.000 šilingov, za napeljavo telefonske naprave v občinski urad 10.000 šil. in za izpolnitev gasilskega inventarja 10.000 šilingov.

Za povzdigo živinoreje je občina sklenila nabaviti občinskega bika in je v ta namen določila 3350 šilingov. Zvezi občin in državi mora občina oddati 42.070 šilingov.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci" v Kotmari vesi bo v nedeljo, dne 8. aprila 1951, ob 14.30 uri gostovalo z igro

„DESETI BRAT"

pri Cingeleu na Trati.

Sodelovali bodo tudi pevci kotmirškega društva.

K številni udeležbi vabimo!

Ksaver Meško:

NA POLJANI

24. nadaljevanje

V mali zgornji sobici sta stali ob oknu Vilma in Tinka in sta zrli dol na dvorišče; iz lepih oči so jima polzele še vedno solze.

„Gre in ne vidive ga nikdar več. In vendar nama je bil tako dober!"

Objeli sta se in sta bridko zaihteli.

V veliki sobi pa je sedel ob mizi Železnik in si je podpiral mračen in zlovoljen glavo ob roko. Trkala je morda skrb na srce, morda je govorila vest, kdo ve? A poslušal je ni; ker ni vstal in ni poklical izgnanca s prijazno in toplo besedo nazaj.

Nande je odpiral ravno leso na cesto, kar se je izvila iz teme sem od hlevov temna postava. Videl je le napol, a se ni brigal: nič več ni imela njegova duša skupnega s Trato — vsaj govoril si je tako v svoji razdraženosti.

„Kam kreneš, dete?"

Stara Katra je bila. Pred njo je raslo dete, tudi njega je sprejela od rajne gospodinje: bila mu je mati. In glej, nenadoma so ga odtrgali od nje in so ga pognali v svet.

„Kam greš, dete?"

„Kam? V svet!"

„V svet!... Otrok si še!"

„Otrok! Zato so me pognali ravno v noči iz hiše, ko je še pes pod streho."

Čutilo se je: premagovala ga je bol. Glas mu je drhtel, govoril je s težavo in le s silo je zadrževal solze.

„A v noči vendar ne moreš na pot, Pojdi dol v mlin. Tam spiš to noč, jutri poskrbi že Bog..."

„Poplačaj vam Bog, teta."

Pristopila je, dvignila mu je s suho roko glavo in se je sklonila globoko k njemu.

„Težko je življenje, Nande. Varuj te Bog. Ne zabi Trate, ne stare Katre!"

Pokrižala ga je in je plakala poltiho.. Tedaj se ni mogel premagovati več tudi fant. Culica, ki je nosil v nji obleko, mu je zdrknila na zemljo, z rokami si je zakril lice in je zaplakal glasno in obupno. Še vse življenje se ni čutil tako samotnega.

„Ne jokaj, dete. Gospodar se premisli; vrneš se morda že jutri!"

Odločno je odkimal z glavo.

„Nikoli!"

„Pa pojdi in Bog bodi s teboj..."

S sklonjeno glavo se je vračala starka, še vedno ihteča.

Zaplakati bi morala pač tudi ti, o Trata; ker zgubila si zvestega in močnega, ki bi ti bil potreben v dneh nesreče...

•

Šumela je ob mlinu voda, in kamen je pel venomer enozvočno svojo pesem. V sobi mlinarjevi, slabo razsvetljeni z lojevo svečo, je sedela četvorica z resnimi obrazi, z resnimi mislimi. Mlinar Matija, blizu osemdeset let star, je sedel na postelji. Roke, osušene od dela in od let, je sklepal pod desno nogo, znamenje, da misli težko in globoko. Glavo so mu obrobljali dolgi lasje, belemu vencu slični, in so mu padali črez obdrgnjeni ovratnik suknjin na od moke belo obleko. Velika pleša se je svetlikala v poljasni, nemirni svetlobi. Stresel je z glavo zdaj in je pogledal po izbi s skrbi polnim pogledom, z napol obupanimi očmi.

Ob mizi je sedel Florijan. Šel je z Ivanom Dolinarjevem slučajno mimo mlina. Pogledala sta skozi okno in sta videla Nandeta sedeča na nizkem stolcu ob peči, držečega v naročju veliko culico. Začudila sta se in sta vstopila in sta se zavzela še bolj, ko sta zvedela, da je fant pregnan s Trate in je na poti v tujino.

Sedel je Florijan, mnogoizkušeni, nemirni popotnik nekoč, popotujoč še sedaj dan za dnem in je naslonil glavo ob zdravo roko in je dihal počasi in težko, kakor bi mu ležalo breme na prsih. Pogledal je zdaj preko mize na fanta, sedečega sključeno na stolcu, in pogled mu je bil nemiren in skrbeč.

„Ne ugaja mi ta stvar. V domovini bi ostal. Dobe se službe tudi drugod. Trata še ni vsa fara."

Fant se je zravnal in zamahnil z roko.

„Kje jo dobim? Povejte? Povejte!"

Ivan, sedeč na starem stolu ob zidu, da je gledal Nandetu naravnost v lice, se je zganil in je pripomnil napol neodločno.

„Pri nas bi bilo delo. Skrbeti moramo, da spravimo hišo in hleve do zime pod streho. Sam ne morem lahko oskrbovati vse živine, kolikor so je rešili ob požaru, in opravljati še razna druga dela. Trebalo bi več rok."

Nande je odmajal z glavo.

„Ne! Da bi gledal dan na dan Trato — ne!"

Na tihem je še mislil: „In Tratnika, tega odurnega brezsrčneža..." In z mehkejšim srcem si je še priznal: „In Vilmo in Tinko, ki pa bi ne smel več niti govoriti z njima. Ne!"

Mlinar, prikovan na rodno zemljo po letih slabosti, čakajoč že leto za letom, da se vrne v njo, ki je izšel iz nje, je gledal nemirno, skoro plašno. A Florijan je pokazal z očmi na levo stran, kjer mu je manjkala roka.

„Fant, jaz poznam tujino. Tu, glej, imam spomin na njo."

Molk po sobi.

„Glej, tudi jaz jo poznam" — je prigovarjal Ivan. „Naj ti bo še tako dobra ven-

Težnja k prehodu na državni kapitalizem

Težnja prehoda na državni kapitalizem se danes čedalje močneje izraža v številnih državah. Nje ni mogoče zelo jasno opaziti samo v državah z zelo visoko razvito proizvodnjo (ZDA), marveč v različnih konkretnih oblikah tudi drugod. Tako nedvomno kaže težnja državnega kapitalizma čedalje večje vmešavanje v gospodarstvo v Angliji, kjer ta proces laburisti imenujejo mirno graditev socializma, ki naj bi bila po njihovem v nacionalizaciji posameznih panog industrije; ali pa, na drugi strani, če vzamemo za primer Izrael, kjer imajo državno kapitalistične težnje svoj izraz v poskusih nekakšnega planiranja in so ti pojavi za oceno današnje mednarodne stvarnosti in družbenega razvoja posebno važni.

Dejstvo je, da se s porastom državnega kapitalizma, posebno v ZDA, bavi danes vrsta ekonomskih strokovnjakov, ki poskušajo to „uganko" novih pojavov reševati na svoj, pretežno popolnoma idealistični način. To ne velja samo za buržuoazne ekonomije, marveč tudi za informbirojevske, ki zaradi večno veljavnih šablon ne morejo blizu stvarnosti. Značilno je vsekakor stališče ameriških informbirojevskih ekonomistov, ki v težnjah po državnem kapitalizmu ne vidijo samega državnega kapitalizma, marveč samo vrsto „posebno nevarnih" poskusov ameriških monopolov.

Glede na to, da je ameriško gospodarstvo danes v središču mednarodne pozornosti in po svoji tehnični zmogljivosti v svetu najmočnejše (obsega 75 odst. celotne proizvodnje kapitalističnega sveta) si oglejmo nekatere pojave, ki kažejo težnje po državnem kapitalizmu v Združenih državah Amerike.

Razvoj ZDA med dvema svetovnima vojnama, posebno pa še v dobi po veliki ekonomski krizi 1929 (za ZDA navajajo nekateri krizo leta 1935) kaže čedalje večje vmeševanje države v gospodarske posle. To je tudi doba, v kateri se poraja znana Roseveltova teorija, da lahko država s prirejanjem obsežnih del — predvidene so bila ogromne vsote za gradnjo šol, bolnišnic, hidrocentral, cest, kanalov itd., dajanjem kreditov itd. prepreči gospodarske krize. V to dobo spada tudi začetek zelo znanega sistema subvencioniranja kmetijske proizvodnje, ki velja še danes. S to svojo pomočjo kmetijski proizvodnji država umetno vzdržuje kupno moč proizvajalcev hkrati z visokimi cenami prehranbenih artiklov. Vzdrževanje teh visokih cen omogočajo predvsem davkoplačevalci sami, ki dajejo državi denar za odkup presežlov. Za državnokapitalistične težnje pa je pri subvencioniranju kmetijstva važno predvsem to, da omogoča ameriškemu ministrstvu za kmetijstvo predpisovanje setvenih omejitev in prodajnih določb. Letos je država na primer zahtevala od farmarjev, naj pridelajo 16 milijonov bal bombaža. To predpisovanje pa je možno zaradi tega, ker farmar, ki se ne drži predpisov države, izgubi pravico do podpore po programu subvencij.

Toda ta je samo ena zelo jasnih oblik čedalje večjega vmeševanja države. Ekonomisti jih navajajo celo vrsto. Sem spada: jamstvo države za bančne vloge, nadzorstvo nad zunanjo trgovino, financiranje preko države — ki ga izvaja ameriška vlada preko Banke za izvoz in uvoz — kontrola cen, ki se je obdržala navzlic močnemu nasprotovanju monopolov od vojnih dni do danes, ogromen porast državnih izdatkov — v petdesetih letih so se ti izdatki po nekaterih podatkih povečali za 78.000-krat.

Že pred drugo svetovno vojno zapažene težnje po državnem kapitalizmu so se posebno močno razmahnile med drugo svetovno vojno in po njej. ZDA, ki so bile v tem času centralna vojaška delavnica, so v ogromnih razmerjih razvila svojo proizvodnjo. Ta vojni napor je nujno zahteval od ameriškega gospodarstva koordinacijo vse dejavnosti, odločnejše vmešavanje države v politiko cen in plač, kontingentiranje surovin in industrijskih proizvodov. Privatni kapital se je zaradi objektivne stvarnosti same znašel pod taktirko svoje ustanove — države. Ameriško gospodarstvo sta v tem času v glavnem vodila Odbor za vojno proizvonjo in Urad za kontrolo cen. Toda povojni razvoj kaže, da to veliko vmešavanje države v gospodarstvo ni bilo le začasen, za vojno dobo značilen pojav. Objektivna nujnost razvoja goni še danes ameriški privatni kapital v naročje države. Vloga države po vojni ne samo, da ni padla, marveč se je celo povečala. Nič ni čudnega, če se danes v ZDA pritožujejo nad kršenjem „svete ustanove" — privatne lastnine hkrati s tem, ko jo sami kršijo.

V letih po drugi svetovni vojni so bile ustanovljene številne državne organizacije gospodarskega značaja, v glavnem v konkretni obliki vojnogospodarskih ustanov. Sem spadajo: Uprava za ekonomsko stabilizacijo, Svet za transport, Nacionalna uprava za proizvodnjo, Komisija za vojni material, Odbor za izvore nacionalne varnosti, Uprava za vojne službe, Uprava za nafto, Uprava za energetiko itd. Vse te ustanove omogočajo čedalje bolj neposredno vodenje gospodarstva po državi. Delo večine teh ustanov, hkrati pa tudi zatekanje privatnega kapitala pod okrilje države, se je posebno okrepilo z zapletenim mednarodnim položajem, ki ga je povzročila vojna na Koreji. Ta je še pospešila velik oboroževalni program ZDA.

Z gotovostjo lahko trdimo, da vloga države „idealnega celokupnega kapitalista", močno raste. Nedvomno vsi ti pojavi v ZDA v bistvu niso nič drugega kakor konkretno izvajanje prehoda na državni kapitalizem.

Tržno poročilo

V četrtek, dne 5. aprila 1951 so na celovškem trgu prodajali: krompir kg šil. 0.70; rdeča pesa kg šil 1.— do 1.50; korenje kg šil. 3.—; hren kg šil. 10.—; zelena, peteršil, por kg šil. 3.—; glavnata salata kg šil. 20.—; redkev kg šil. 1.—; čebula kg šil 3.—; šalotka kg šil. 4.— do 5.—; česen kg šil. 9.— do 10.—; zelje glavnato kg šil 1.80; zelje kislo kg šil 2.— do 2.40; jabolka I kg šil. 2.60; jabolka II kg šil. 2.— do 2.40; jabolka III kg šil. 1.50; suha jabolka kg šil. 4.—; suhe hruške kg šil. 4.50; ajdova moka kg šil. 3.—; koruzna moka kg šil. 2.80; koruzni zdrob kg šil. 3.10; kokošja krma kg šil. 2.20; fižol kg šil. 2.50 do 3.—; skuta kg šil. 6.—;

Radio-aparate, elektro-motorje, vse potrebščine za razsvetljavo in tehnične novosti dobite v

ELEKTROHAUS

HAAS & CO.

Celovec — Klagenfurt, Bahnhofstrasse 3

Vse instalacije električnih naprav izvajamo strokovnjaško in poceni

KINO-PREDSTAVE

VELIKOVEC

v soboto, 7. in nedeljo, 8. aprila
„Opfergang"
v ponedeljek, 9. in torek, 10. aprila:
„Geheimnisvolle Tiefe"

VRBA

v soboto, 7. in nedeljo, 8. aprila
„Erzherzog Johanns große Liebe
v sredo, 11. aprila
„Der goldene Salamander"

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Nedelja, 8. aprila:

7.15 Jutranji koncert, 11.50 Opoldanski koncert, 16.00 Koncert za vse, 19.30 Godba na večer.

Ponedeljek, 9. aprila:

11.45 Za podeželjsko ljudstvo, 16.00 Pevska ura, 17.10 Popoldanski koncert, 20.15 Želje, ki jih radi izpolnimo.

Torek, 10. aprila:

12.00 Opoldanski koncert, 17.00 Popoldanski koncert, 18.55 Poročila o športu, 20.15 Pester vsak dan.

RADIO SLOVENIJA

Sobota, 7. aprila:

6.10 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije, 13.50 Kulturni pregled, 14.00 Zabaval vas bo veseli kvintet, 15.15 Poje ženski oktet ljubljanske opere, 17.40 Iz življenja enot JA, 18.10 Slovenske narodne, 18.30 Oddaja za pionirje, 20.20 Narodne pesmi pojo naši vokalni ansambli, 20.40 Slovenska narodna glasba.

Nedelja, 8. aprila:

8.15 Zabavna glasba, 9.40 Slovenska narodna glasba, 11.15 Oddaja za zamejstvo, 12.00 Poje moški zbor „Slava Klavora" pod vodstvom Rajka Sikoška, 12.40 Zabavna glasba, 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane, 13.30 Želeli ste — poslušajte!, 15.15 Popoldan. koncert, 16.00 Koncert slovenske napredne pesmi, 16.45 Kmetijski nasveti, 18.30 Reportaža iz rudnika Mežica, 18.50 Veseli večer, 21.00 Deset let naše revolucije, 21.20 Pesmi iz partizanskih let.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4 Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Vigred trka na vrata!

Skrajni čas je, da si oskrbite

umetna gnojila in semenje

za pomladno setev in sajenje
Za pravilno obdelavo zemlje
in olajšanje dela med letom pa
Vam priporočamo

kmetijske stroje vseh vrst

Domače krme Vam primanjkuje?
Naše zadruge Vam po najbolji možnosti
pomagajo premostiti stisko z dobavo

raznih krmil

In če denarja ni v žepu? Morda se dobi
kratkoročno posojilo?

Zato se poslužujte naših
Kmečkih gospodarskih zadrug

ter

Hranilnic in posojilnic

združenih v

ZVEZO SLOVENSKIH ZADRUG V CELOVCU

z. z. z o. j.

Celovec, Paulitschgasse 7 Telefon 21 - 29

---

dar ti ostane vedno mačeha. Mati, ljubeča, umevajoča nas, je le domovina."

Nandetu je bilo hudo pri srcu.

„Tujina, domovina! Vedno govore o njih, vsi govore: rajni župnik, sedanji istotako, učitelj, vi vsi... A podijo me iz domovine! Vzeli so mi jo s sirovo silo. In po nedolžnem! Nimam je več, ne ljubim je — hočem v tujino!"

Razgrel se je, razsrdil.

„Hočeš?"

Glas Florijanov je zvenel še resneje, trdo skoro.

„Pa Bog s teboj! Če hočeš, ne obdrži te nihče tukaj v dolini. Ne, če bi te privezali k drevesu. Če ne pojdeš jutri, pa pojutrišnjem, če ne letos, pa drugo leto... Poznam to iz lastne izkušnje. V krvi je to!"

„Seve v krvi. Mati je umrla tudi na poti — vrgli so jo tudi v svet."

Bridkost je bila v besedah, sovraštvo, komaj prikrito, sovraštvo do Trate in do onih, ki so pognali v svet mater, nepoznano, a oboževano navzlic temu.

„Stori, Nande, česar ne moreš pustiti. Bog s teboj, mali."

„A je še otrok" — je ugovarjal napol boječe mlinar in je mencal nemirno po postelji.

„Seve, otrok! A če mu je pisano tako, se ne da izbrisati. V zvezdah je pisana usoda vsakemu, trdi učitelj Močnik."

Mlinar je mežikal, kakor bi ga ščemela svetloba sveče, ki pa je gorela slabo, da bi se še veša ne zmenila za njo. Ker iz srca je prihajalo gorko in je peklo v očeh.

A Florijan je bil uverjen, da mora biti tako in se ne da zavreti kolo, hiteče navzdol, tekoče s silo proti določenemu cilju. Vedel je iz izkušnje. Kakor na mizi pred seboj, a v jasnejši luči, nego je razsvetljevala izbo, je videl pot Nandetovo: v svet — v domovino...

„Če prej pojde, se prej vrne... Ker ne zabiš domovine, to ti lahko prisežem. Pokliče te ob svojem času; tedaj posluhni in se vrni v njo."

Mlinar je mežikal in je odmajeval s staro glavo. Bal se je za otroka.

„Doli v trgu bi se dobila tudi služba."

Negotov mu je bil glas. Z boječo besedo je iskal prave poti, poti k srcem in k sreči... Dol v trg se lahko včasih pogleda za detetom; vsak dan se ga lahko privede nazaj, če treba; sam se vrne, če pride žalost, trpljenje in hrepenenje... A iz tujine...!

Nande je odkimal odločno.

„V trgu? — Ne! — Preblizu Trate je!"

„Resnično, veliko je fantovo sovraštvo do Trate" — je pomišljal Ivan in je motril molče mladega prijatelja. „Morda niti ni samo sovraštvo!"

Na tihem je zašepetala misel v srcu, kakor bi pravila skrivnost, ki si še sama ni na jasnem o nji.

„Morda je le ljubezen do Trate in bivajočih v nji, nezavedna še a že ranjena in ponižana."

„V mesto grem za prvi čas. Potem dalje po svetu. V Ameriki, pravijo, je bogastvo raztreseno po cestah."

„To, o bogastvu in o cestah, to je..."

A sredi ugovora je umolknil mlinar, ko je videl, da Florijan prikimava.

„Prav, pa v mesto, a kaj nameravaš pravzaprav tam?"

„V trgovino pojdem."

„Imaš denar za pot?"

Mlinar je mislil na onih malo goldinarjev, ki jih je imel spravljenih za slučaj bolezni in za pogrebne stroške. Če treba, da otroku. Stori dobro delo, in Bog že poskrbi ob dneh bolezni.

„Imam. V poštni hranilnici. Jutri vzdignem."

„Če bi ne bilo doma toliko dela, bi šel s teboj. Poznam mesto bolje, izza študij."

„Hvala, Ivan. Bodi miren, ne izgubim se, tudi ne, če pojdem jutri v Ameriko."

Ivan je priporočal to in ono trgovino. Mlinar in Florijan sta dajala nasvete, vzete iz zaklada dolgih let in mnogih izkušenj.

Ločili so se pozno v noč.

*

Pri vdovi je bil nemir, vrišč in krič že navsezgodaj.

„Nande odhaja... Nande gre... Kdaj se vrne? — Nikoli morda!"

Vztrepetalo je srce materino, ljubeče in boječe se za svojce, ko je slišala, s kakim čudnim, nezavednega hrepenenja polnim glasom je izpregovoril Gabriel, sanjar o tujini, o daljnih krajih, in je videla, s kakim zamišljenim, nemirnim pogledom je strmel skozi okno dol po cesti. Glej, že je zasanjala o tujini mlada duša; zaslišala je prvi klic tujine, prvikrat se je stegnila nevidna, skrivnostna roka iz daljave in je namignila vabeče. Zavzdihnilo je, čuj, hrepenenje, v globočini duše spočeto, ne vedoče še, kam hoče, ne poznavajoče še ne steze, ne cilja.

A vedelo je, čutilo je srce materino: rojeno je hrepenenje in ne umre nikoli več. Vzbukne na dan ob bridkem času — plakala boš tedaj za njim, o mati, a obdržati ga ne boš mogla z vso veliko ljubeznijo v tesnem domu... Razprostre peruti, mladi orel, vzleti in odleti...

Bahato je stalo solnce na nebu in je mežikalo samoljubno, s smejočim očesom, in je gledalo v dolino, kakor bi videlo v nji samo veselje, praznik, rojstni dan ali god vseh Poljancev. A glej, nič veselja ni bilo v dolini, ne praznika ni bilo in ne rojstnega dne in ne godu. Žalosten dan je bil, ko je stopala mala procesija po cesti s težkimi in tesnimi srci, tako žalostnimi skoro, kakor da bi šli k pogrebu. Najvišje je molel izmed vse družbe Florijan, s postno torbo ob strani, v roki noseč dva zavoja. Strmel je na cesto pred se, kakor bi razmišljal, ali gre pravo pot ali ne. (Dalje)